

Il-Maroniti u l-Franġiskani

Introduzzjoni

Il-komunità Maronita ssib l-origini tagħha fl-abitanti tar-reġjun tat-tramuntana ta' Aleppo fis-Sirja, li emigraw minn pajjiżhom u marru joqogħu fil-Libanu. San Marone, li minnu ġejja l-kelma "maronita", li miet fis-sena 410, kien jgħix f'monasteru f'post li llum jismu Qalaat Kalutah, u li jinsab viċin Qalaat Sunnaan, fejn għad hemm ir-rovini tal-knisja u tal-monasteru ta' San Xmun Stilita, fit-tramuntana ta' Aleppo.

L-irħieb li kienu jgħixu f'dan ir-reġjun kienu famuži ghall-ġlied tagħhom kontra l-monofizi. Dawn fi żmien l-imperatur Anastasju (491-518) riedu joqqlu 350 irħieb ta' San Marone. Dawk li baqqgħu ħajjin imbagħad għenu lil Ġustinjanu l-suċċessur ta' Anastasju, fil-persekuzzjoni kontra l-monofizi. Il-popolazzjoni tar-reġjun kienet titkellem l-aramaqk, jiġifieri s-sirjak tal-punent.

Fis-sena 685 il-maroniti għażlu l-Patriarka tagħhom, forsi minħabba li kien ilhom

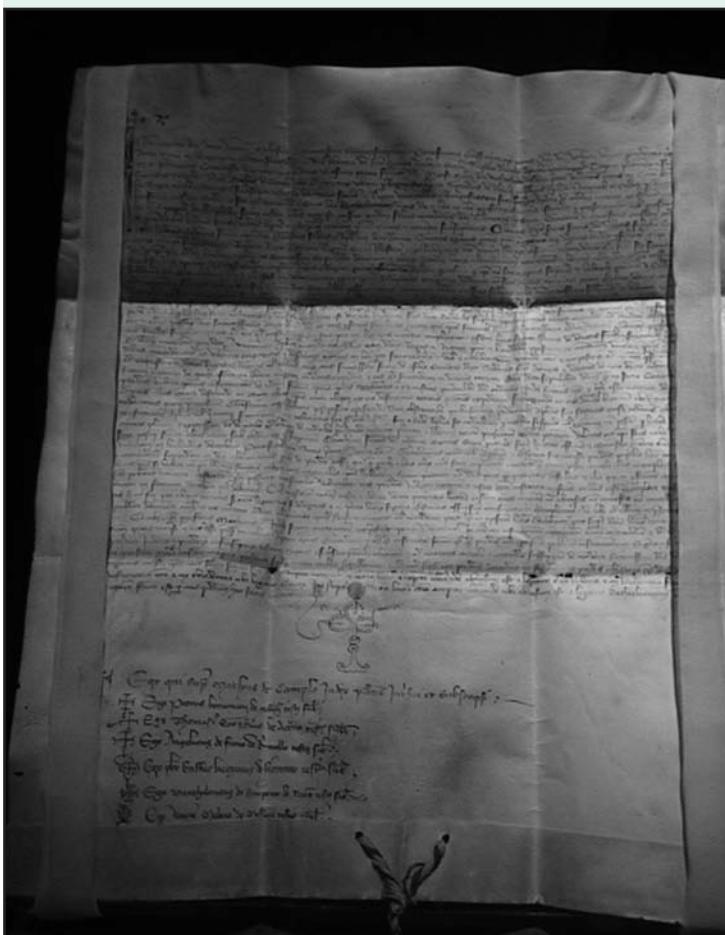
ma jkollhom kuntati mal-Patriarka ta' Antjokja. Il-Kruċjati sabu l-maroniti fil-Libanu u dawn saru kattoliċi fis-sens shiħ. Illum il-ġurnata l-maroniti jitkellmu l-Għarbi u jinqdew bil-lingwa Aramaika fil-liturgija tagħhom.

L-ewwel missjoni Franġiskana fost il-popli Maroniti

L-ewwel relazzjonijiet bejn il-Franġiskani u l-poplu Maronita imferrex mal-Libanu u l-kosta tas-Sirja u tal-Feniċja jibdew fl-1246, meta Patri Lorenzo da Orte kien mibgħut hemmhekk bħala legat pontifiċju.

Lorenzo da Orte

Lorenzo da Orte kien is-suċċessur ta' Domenico d'Aragona bħala legat apostoliku ghall-Ortent kollu, mibgħut speċjalment lill-Patriarka grieg ta' Antjokja, lill-Catholicon ta' l-Armenja u lill-Patriarka maronita tal-Libanu, permezz ta' ittri li īġibu d-data tas-6 ta' Awissu 1246. Fihom il-Papa Innoċenç IV jiddeskrivi lil Patri Lorenzo "raġel mimli bix-xjenza, bi drawwiet onesti u b'pariri tajbin". Hu jaġħihi fakultajiet shah "biex iqaċċat, jeqred, jibni, iħawwel, kif jidhirlu l-ahjar". Il-Papa jiktiblu: "Nibgħatuk bħala anġlu tal-paċċi, bħala legat tagħna 'il hemm mill-baħar fl-Armenja, Ikonju, Turkija, Greċċa, u fis-saltna ta' Babilonja (Eġittu), bl-awto-

rità shiħa mhux biss fuq l-insara kollha ta' dawn is-saltniet, imma wkoll fuq il-Griegi tal-patrijarkati ta' Antjokja, ta' Gerusalem, u tas-saltna ta' Ċipru, u fuq kolloks fuq il-Ġakobiti, il-Maroniti u n-Nestorjani, sabiex skond il-prudenza li jagħtiq il-Mulej, inti hemmhekk thott, tibni u thawwel. Imbagħad nagħtuk il-fakultà li tieħu taħt il-ħarsien tiegħek, bla-wtoritā apostolika li biha inti mogħni, lill-Griegi kollha, hu liema hu isimhom, u li ma thalli qatt li jiġu mdejjiqin

lu jerġa' jqiegħed l-affarijet f'posthom.

Lejn I-1250 insibu lil Patri Lorenzo fil-qorti papali. Hu ħa sehem fil-konċilju ta' Lyon u segwa lill-Papa fil-vjaġġ tiegħu ta' ritorn lejn Ruma. Lejn I-1255 gie maħtur isqof ta' Antivari, belt fil-Montenegro.

B'hekk ikkonkluda l-mis-sjoni tiegħu fl-Ortent: kienet missjoni li hu wettaq l-aktar fil-patrijarkati griegi ta' Antjokja u ta' Gerusalem. Ma għandniex aħbarijiet dwar il-hidma tiegħu fost il-Maroniti.

minn xi ħadd bil-vjolenza, u li titlob ħlas minn dawk fost il-Latini li ħaqruhom, filwaqt li tikkmanda lil dawn biex joqogħdu attenti għall-gejjeni, u li r-ribelli, jekk issibhom, għandek trażżanhom u tikkastigahom permezz ta' "ċensuri ekk-leż-jaſtic". Patri Lorenzo mar f'dawn il-postiġiet kollha, u kullimkien ġiet imfaħħra l-preżenza tiegħu minħabba l-fama ta' prudenza u qdusijsa li kellu.

Mar ukoll Ċipru, fejn tratta l-kawża ta' l-arċiṣaqof tal-gżira, li kien imkeċċi inġustament mis-sede tiegħu mil-Latini, u rnexxie-

Il-Franġiskani u l-bidla tas-sede patrijarkali maronita

Qabel I-1440 il-Patrijarka maronita ma kellux sede fissa. Din kienet tinbidel kull darba skond il-ħtieġa ta' sigurtà. Kien biss mill-1440 li l-patrijarka Ġwanni (Yuhanna) el-Giagi iffissa s-sede tiegħu fil-knisja tal-Madonna di Qannubin. Kellu sehem f'dan it-tibidil, għalkemm b'mod involontarju, is-superjur Franġiskan ta' Beirut. Dan kien mar Ruma biex jirrappreżenta lill-Patrijarka maronita fil-konċilju ta' Firenze għall-

għaqda tal-Knejjes u biex ġitlob lill-Papa biex jikkonferma l-patrijarka Ġwanni el-Giagi fis-sede ta' Antjokja tal-Maroniti. Skond ir-rakkont tal-patrijarka Dwaihy u ta' l-istoriku Abi Abdalla Abdalla, il-fatti seħħew b'dan il-mod.

Patri Ġwann, superjur tal-kunvent tal-Franġiskani f'Beirut, u delegat tal-Patrijarka maronita fil-konċilju ta' Firenze, wasal fil-port ta' Tripli fix-xahar ta' Ottubru 1440 bil-kappa, bil-pallju u b'rigali prezzużi oħrajn għall-Patrijarka maronita. Kien hemm numru kbir ta' Maroniti li niżlu mill-muntanji tal-Libanu biex jilaghuh bil-ferħ u t-tifħir u jakkumpanjawh fis-sede tal-Patrijarka f'Mayfuq. Sar ja f'b'dan il-gvernatur ta' Tripli, li mall-ewwel bagħat lis-suldati tiegħu biex jarrestaw lid-delegat. Hu kien jissuspetta li dan kellu xi ittri għal dawk il-Maroniti li kienu jinsistu li jkollhom relazzjonijiet mal-Punent li hu kien jissuspetta fihom, minkejja l-problemi kollha li kellhom għal dawk ir-reğjuni. Meta l-kapijiet tal-Maroniti raw li s-suldati tal-gvernatur kienu arrestaw id-delegat apostoliku, imtlew b'korla kbira u marru lkoll fil-palazz tal-gvernatur biex jispiegawlu li l-iskop tal-viżta ma kienx wieħed politiku imma biss reliġjuż.

Il-patrijarka el-Giagi, malli waslitlu l-aħħbar ta' l-arrest tad-delegat apostoliku, bagħat xi Maroniti magħrufin u xi reliġjużi li kienu lesti li jkunu arrestati biex jehilsu lil Patri Ġwanni u lil shabu. Fl-ahħar il-gvernatur id-deċċieda li jeħlishom wara li titħallas somma kbira ta' flus u bil-kundizzjo-

ni li jerġgħu lura fi Tripli, għax l-inkiesta kienet għadha ma intemmitix.

Malli nhelsu l-patri ġwann u sħabu marru Mayfuq fejn kien hemm il-Patrijarka. Waqt ċelebrazzjoni imponenti, li fiha ħadet sehem il-komunità kollha maronita bil-kapjiġiet spiritwali u ċivili tagħha, huma libbsu lill-Patrijarka bil-kappa u bil-pallju, bħala konferma papal tal-patrijarka ġwann el-Giagi, u tawh ir-rigali li kien bagħħatlu l-Papa.

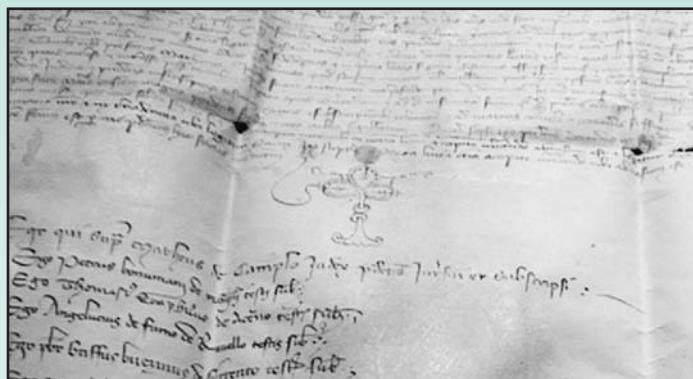
Wara dan il-Patrijarka maronita ta' ordni lill-patrijiet biex imorru lura fil-kunvent tagħhom ta' Beirut bil-lejl, mingħajr ma jgħaddu għand il-gvernatur ta' Tripli, u hekk espona lilu nnifsu u lill-poplu tiegħu għall-periklu tal-mewt.

Il-gvernatur ta' Tripli, fil-fatt, meta ra li l-patrijiet damu ma waslu, bagħħat is-suldati tiegħu f'Mayfuq. Dawn sabu li l-Patrijarka kien digħi tħallaq minn dan il-post biex imur Qannubin. Dan hu monasteru li jinsab fil-wied qaddis ta' Qadisha, taħbi iċ-ċedri famużi tal-Libānu, u hu diffiċċi ħafna li wieħed jasal sa-ħdej. Xi awturi iġħidu li kien jintlaħaq biss mill-aqqli. Hu jinsab xi 1250 metri fuq il-livell tal-baħar. Għal xi sekli kien is-sede tal-Patrijarka maronita. Il-franċiż Villamont hekk jidde-skrixi l-monasteru wara li żaru f'Awissu 1589: "Il-post hu magħmul minn dar fqajra bi knisja ta' dimenjonijiet ckejk-nin, imħaffra fil-blatt. Id-dawl ma jidholx jekk mhux minn żewġ tieqeqi biss. Ma' waħda minn dawn it-tieqeqi hemm imdendlin tliet qniepen li jsejjħu lill-insara għat-talb. Dawn huma l-uniċi qniepen li jeżistu fl-imperu ottoman". Jidher li s-sultan El Dhaher Seyf El Din Barkuk (1382-1398) kien

ta dan il-privileġġ, li l-monasteru ikollu l-qniepen u li jkun meħħlus mit-taxxi. Il-Franġiskani li kienu jgħixu f'Beirut żaru diversi drabi din is-sede, l-aktar Patri Grifone u sieħbu Francesco di Barcellona (1450-1475). Wara dan, l-ewwel maronita li sar Franġiskan, Patri Gabrijel Ibn el-Qila'i, kien ha dan il-monasteru bħala bażi għall-apostolat tiegħu fost il-Maroniti (1493-1496). Il-Patrijarka, mela, kien

stjoni purament reliġuża u mhux ta' kruċjata ġidha biex jiġu meħħlusin il-Postijiet Qaddisa, kif kienu qalulu. Fuq kollox il-Patrijarka offra lill-gvernatur somma kbira ta' flus biex dan jeħles lill-patrijiet mill-ħabs.

Il-Patrijarka, billi ma ħassux żgur, żamm ruħu mohbi f'għar 'il-ġewwa fil-monasteru ta' Qannubin, fejn kien diffiċċi ħafna li jilhqquh.

qiegħed taħbi il-ħarsien talk-kmandant ta' dak ir-reġjun, ix-Scidiac Yacub, persuna qawwija u influwenti quddiem il-Mamelukki. Allura s-suldati attakkaw lill-popolazzjoni u lill-monaċi, sawwтуhom u qatluhom, ħarqu l-proprietà tagħhom u qedru għal kollox il-kunvent tal-Madonna ta' Meyfuq. Ġew maqtulin ukoll ħafna persunaġgi eminenti tal-komunità maronita.

Mall-ewwel, minn dawk ir-reġjuni li fihom kien joqogħdu l-Maroniti, bdew ġejjin protesti kbar minħabba dik il-moħqrija. Il-Patrijarka, min-naħha tiegħu, haseb sewwa biex jibgħat żewġ rappreżentanti tiegħu biex jiispiegaw lill-gvernatur dak li kien ġie diskuss fil-Konċilju ta' Firenze; jiġifieri li kienet kwe-

Id-Delegati Pontifici bejn l-1440 u l-1449

F'Awissu ta' l-1440 il-Patrijarka maronita sejjha għandu wieħed mill-patrijiet Franġiskani, Pietro da Ferrara, u bagħħat lu għand il-Papa Ewġenju, b'ittra ta' ringrażżamento talli hu għoġbu jikkon-fermah; u żgurah mill-ubbidjenza tiegħu u tan-nazzjon kollu lejn is-Sede Apostolika għal dejjem. Hu qallu wkoll dwar dak li kien ġara malli wasal id-delegat fi Tripli u dwar dak li kien sofrew f'dik iċ-ċirkostanza. Il-Papa wieġeb minn Firenze b'ittra li ggħiġib id-data tat-12 ta' Diċembru 1441, li fiha jikteb: "Ewġenju, isqof, Qaddej tal-Qaddejha ta' Alla, lill-maħbub ħuna ġwanni, Patrijarka tal-Maroniti, paċċi u barka apostolika. Aħna qrajna dwar

dak li int ktibtilna f'Awissu li għaddha permezz ta' l-iben maħbub tagħna, ir-reliġjuż Pietro tal-Patrijet Minuri. Billi ma nistgħux nuruk kol-lox permezz ta' din il-kitba, aħna bagħatnilek lill-iben maħbub tagħna Patri Antonio di Troia ta' l-Ordni tal-Patrijet Minuri (jew tar-reliġjużi ta' San Frangisk) u ħtarnieħ bħala sieħeb ta' l-iben tagħna Pietro da Ferrara. Huma jiġi-pieg-gawlkom dak kollu li fiem temmen il-Knisja Kattolika. Mhux biżżejjed, fil-fatt, li intom tilqgħihom u li tkunu magħqudin mas-Sede Apostolika, imma jaqbel ukoll li tkunu qawwija u shah biex tiddefendu l-fid. Aħna ngħidu dan mhux għaliex għandna dubji dwar il-qawwa tagħkom u tan-nazzjon tagħkom, imma għaliex sirna nafu li intom il-qajtu d-delegati tagħna b'tant ferħ hekk li qajjimtu l-korla ta' l-għedewwa tagħkom kontrikom".

Hekk f'dik id-data l-Papa Ewġenju IV ħatar lill-Frangiskan Antonio di Troia, mill-Provinċja ta' Foggia, "delegat apostoliku għand il-Maroniti u d-Druži, in-Nestorjani u s-Sirjani bl-istess fakultajiet u poteri li għandu l-Ministru Ġeneral fuq is-suddi tiegħi, tħlief għal dak li għandu x'jaqsam mal-Postijiet Qaddisa".

Bħala delegat pontifiċju Patri Antonio għamel diversi żjarat apostoliċi fost il-popolazzjonijiet tal-Lvant Nofsani, u partikolarmen fil-Libanu.

Fl-1441 mar Ruma d-delegat apostoliku Patri Antonio, akkumpanjat minn delegazzjoni ta' Maroniti u Druži. Fil-belt qaddisa ġew onorati mil-laqgħa mal-Papa Ewġenju IV (1431-

1447). Bħala riżultat ta' dik iż-żjara, il-Papa ħatar lill-Frangiskan Patri Pietro da Ferrara superjur tal-kunvent ta' Beirut u delegat apostoliku għand il-Maroniti.

F'dik l-epoka l-Libaniżi, minkejja li kienu mirbuha u kienu nħbew fil-muntanji tagħhom, izolati mill-Ewropa u mill-Punent, baqqi użommu għall-ħbieb tagħhom tifkira li lanqas il-ħafna snin ta' separazzjoni ma rrexxielhom iħassru...

Kienu japrofittaw mill-okkażjonijiet kollha biex iġeddu l-ftiehim u l-kuntatti mal-Punent.

Fors xi ħadd jistagħġeb meta jara li kien hemm Druži fost dawk li kienu jagħmlu parti mid-delegazzjoni tal-Maroniti li marret Ruma, għax forsi imdorri iqis lid-Druži għedewwa mill-agħar tal-Maroniti u ta' l-insara, minħabba d-dmija li xerrdu fl-1860. Imma ma kienx hekk fi tmiem il-Medjevu, meta l-Maroniti u d-Druži kienu jgħixu flimkien f'kollaborazzjoni eż-żejja, u kellhom relazzjonijiet ta' simpatija reciproka bejniethom bħala popli.

Fis-sena 1447 is-Sede Apostolika ħatret lir-rap-preżentant tagħha għall-Maroniti, Patri Gandolfo minn Sqallijs, Gwardjan tal-Monte Sijon (Čenaklu), kif jurina wkoll l-isqof Butros Dib. Meta mar għand il-Maroniti, il-kummissarju ġdid ħa fost sħabu lil Patri Grifone. Dan ta' l-ahħar ġie mall-ewwel magħqu qużi minn il-Maroniti (fl-1450), u kellu bħala sieħbu u kollaboratur tiegħi l-Fra Frangisk ta' Barcellona.

Konklużjoni

Kif rajna, s-Santa Sede kienet titħabat biex toħloq rabta stabbli bejn il-Knisja Maronita u dik Kattolika Rumana, u kienet tafda din il-ħidma għal sekli shah f'-dejn l-Ordni Frangiskan. Mons. Butros Dib, li kien isqof maronita tal-Kajr fil-bidu tas-seku XIX jikteb: "Il-Papiet organizzaw pjan ta' konkwiġsta apostolika, li fiha l-missionijiet kellhom post minn ta' quddiemnett [...] Il-Maroniti ma kienux minsja f'dan il-proġett. Kienu Kattolici, ixa, imma kienu mdawwrin minn kullimkien minn nies mħumiex insara jew minn nies non-kattolici, u tassew kellhom bżonn ta' għajnejna biex ma jiġi fix-xejn. Ir-reliġjużi ta' l-Ordni Serafiku urew lilhom infu-shom kapaci li jwettqu din il-missioni. Huma kienu jżu ruhom, kienu jassistuhom fil-ġlied tagħhom għad-difīża tar-reliġjon, u kienu jaħdmu bħala intermedjar bejniethom u l-Kap tal-Knisja.